

2. Intimate Partner Violence Assistance Program (IPVAP). URL: <https://www.socialwork.va.gov/IPV/index.asp#:~:text=Not%20yet%20a%20patient%20at,Apply%20Now>
3. Staff T. IDF offers couples therapy to veterans grappling with PTSD. URL: <https://www.timesofisrael.com/idf-offers-couples-therapy-to-veterans-grappling-with-ptsd/#:~:text=For%20the%20first%20time%2C%20the,result%20of%20their%20military%20service>
4. Suzannah K. Creech, Justin K. Benzer, LeAnn Bruce. Evaluation of the Strength at Home Group Intervention for Intimate Partner Violence in the Veterans Affairs Health System. JAMA Network Open. 2023. URL: <https://jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2802385#:~:text=,use%20of%20IPV%20in%20relationships>
5. Zaccari B. Military Matters: Domestic Violence and Intimate Partner Violence in U.S. Veterans: Strengthening Connections between the VA and Community Providers. URL: <https://istss.org/military-matters-domestic-violence-and-intimate-partner-violence-in-u-s-veterans-strengthening-connections-between-the-va-and-community-providers-belle-zaccari-psyd/#:~:text=A%202005%20study%20showed%20the,with%20community%20mental%20health%20providers>
6. Шевченко О. Насильство в сім'ях ветеранів. Як цю проблему вирішують в Україні? Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/nasylstvo-u-simyyah-veteraniv-atooos/30779823.html>

Наталія Бойчук-Дульгер

соціальний педагог

Теребовлянський академічний ліцей

імені Ярослави Стецько

місто Теребовля

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У науковій роботі аналізується роль громадського здоров'я в системі соціального законодавства України в умовах воєнного стану. Визначено нормативне розуміння поняття «здоров'я» та його зв'язок із соціальним благополуччям, що є ключовим у соціальній роботі. Розкривається

законодавча база громадського здоров'я, зокрема Закон України «Про систему громадського здоров'я» та стратегічні документи у сфері охорони здоров'я. Наголошується на негативному впливі війни на фізичне, психічне й соціальне здоров'я населення. Як приклад неефективності державної політики у цій сфері розглядається мізерний розмір допомоги при народженні дитини, що суперечить проголошеним цілям у сфері громадського здоров'я. У підсумку автор акцентує увагу на розриві між нормативно закріпленими принципами громадського здоров'я та реальною соціально-економічною ситуацією, що ставить під сумнів ефективність державної політики в умовах воєнного стану.

Ключові слова: здоров'я, громадське здоров'я, соціальне благополуччя, допомога при народженні дитини.

У науковому дискурсі актуальним постає питання правового визначення громадського здоров'я в Україні в умовах воєнного стану. Регламентація та реалізація поняття громадського здоров'я в українському законодавстві повинні узгоджуватися з реальним соціально-економічним становищем населення під час воєнного стану, зокрема з огляду на рівень державних соціальних стандартів та гарантій.

Громадське здоров'я займає важливе місце в системі соціального законодавства, особливо в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Перш ніж перейти до правового визначення інституту громадського здоров'я в Україні у воєнний час, варто зупинитися на нормативному визначенні поняття «здоров'я». Так, відповідно до абз. 9 ч. 1 ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII передбачається, що здоров'я - стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або порушень структур та функцій організму [3]. Таким чином, законодавець чітко визначив місце стану повного соціального благополуччя людини, що в свою чергу проявляється у практичній діяльності соціальної роботи. Така законодавча норма є похідною від правової регламентації Статуту Всесвітньої організації охорони здоров'я від 1948 р. Зокрема, в ній вказується, що в основі здоров'я закладено принцип глибокої єдності фізичного, психічного й соціального здоров'я [8].

З огляду на важливість порушеної проблематики, Україна також визначила її розв'язання одним із пріоритетних напрямів державної політики. У країні було ухвалено низку національних програм, орієнтованих

на всебічний розвиток особистості, зміцнення її духовного, психічного та фізичного здоров'я. Серед них: «Освіта (Україна ХХІ століття)», «Діти України», Національна доктрина розвитку освіти та програма «Здоров'я нації». Формування відповідального ставлення до здоров'я як найвищої цінності особистості та суспільства закріплено в Конституції України (стаття 3), законах України «Про освіту», а також у Концепції національної безпеки України [2, с. 92].

У 2022 р. набув чинності Закон України «Про систему громадського здоров'я» [5], який у п. 2 ч. 1 ст. 1 охарактеризував поняття «громадське здоров'я» - сфера знань та організована діяльність суб'єктів системи громадського здоров'я щодо зміцнення здоров'я, запобігання хворобам, покращення якості та збільшення тривалості життя.

На нашу думку, категорія повного соціального благополуччя є співзвучною з покращенням якості та збільшення тривалості життя, що виступає пріоритетним у сфері соціальної роботи.

Роль і завдання системи громадського здоров'я, визначені у Стратегії розвитку системи охорони здоров'я України до 2030 року [6]. При цьому воєнний стан негативно впливає на стан громадського здоров'я, що пов'язано із негативним впливом соціально-економічних детермінант, масовою вимушеною міграцією та ментальним виснаженням населення, зниженням рівня відповідального ставлення до особистого здоров'я та здоров'язберігаючої поведінки, зниженням доступу до медичної допомоги тощо [7, с. 58].

Для встановлення рівня соціального благополуччя неодмінно слід брати до уваги розмір державних соціальних стандартів та гарантій, які встановлюються на державному рівні для конкретних категорій і груп населення України. На прикладі одного з найважливіших державних стандартів – допомоги при народженні дитини можна встановити ефективність реалізації законодавчого поняття громадське здоров'я.

Міністерство соціальної політики України у зведеній таблиці державних соціальних стандартів та гарантій висвітлює допомогу при народженні дитини станом на 2025 р. у такому розмірі: одноразова виплата 10320 грн, щомісячна виплата 860 грн [1]. Варто зазначити, що такий розмір в Україні існує від 25 червня 2014 р. і закріплений Порядком призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751 [4].

Беручи до уваги загальноприйнятий курс іноземної валюти, встановлений Національним банком України станом на квітень 2025 р., то щомісячний розмір допомоги при народженні дитини у розмірі 860 грн є еквівалентним приблизно 20 доларам США. Разом з тим, беручи до уваги арифметичний розподіл такої суми впродовж місяця, то на один день виходить розмір приблизно 0 доларів 67 центів. Таким чином, на прикладі розміру допомоги при народженні дитини за світовими економічними показниками Україна визнається уже навіть не однодоларовою країною, а менше 1 долара США. Такий стан речей є регресним та суперечить законодавчому визначенню громадського здоров'я України під час воєнного стану у частині повного соціального благополуччя, покращенням якості життя і відповідно збільшення його тривалості.

Отже, в умовах воєнного стану в Україні інститут громадського здоров'я набуває особливого значення як у правовому, так і в соціальному вимірах. Попри наявність сучасної законодавчої бази та стратегічних документів, що проголошують пріоритетність збереження і зміцнення здоров'я населення, фактичний стан соціального забезпечення, зокрема розмір допомоги при народженні дитини, свідчить про глибокий розрив між нормативними положеннями та реальністю. Такий дисбаланс суперечить задекларованим принципам повного соціального благополуччя як складової громадського здоров'я і ставить під сумнів ефективність державної соціальної політики в цій сфері. Для досягнення реальних змін необхідним є перегляд підходів до фінансування соціальних програм, особливо в контексті захисту вразливих категорій населення під час правового режиму воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел

1. Державні соціальні стандарти та гарантії у 2023-2025 роках. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/files/socst-2023-2025.xls> (дата звернення: 18.04.2025).

2. Колесніченко М. Сутність здоров'я та його роль у становленні особистості дитини дошкільного віку. Вісник інституту розвитку дитини. Серія : Філософія. Педагогіка. Психологія : зб. наук. праць. Вип. 22. Київ, 2012. С. 89–92.

3. Основи законодавства про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

4. Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми : постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1751-2001-п#n96> (дата звернення: 18.04.2025).

5. Про систему громадського здоров'я : Закон України від 6 вересня 2022 р. № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20#Text> (дата звернення: 18.04.2025).

6. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2025 р. № 34-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-р#n17> (дата звернення: 18.04.2025).

7. Слабкий Г. О., Рогач І. М., Качала Т. В. Вплив війни з рф на чинники поведінково-біологічного характеру формування громадського здоров'я населення України. Матеріали 77-ї підсумкової наук. конф. професорсько-викладацького складу «УжНУ». Факультет післядипломної освіти та доуніверситетської підготовки. Ужгород, 2023. С. 57–58.

8. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я : Статут ВООЗ від 7 квітня 1948 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU46004> (дата звернення: 18.04.2025).

Юлія Варваринець

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 231 Соціальна робота,

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

Наталія Олексюк,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціальної роботи

та менеджменту соціокультурної діяльності

Тернопільський національний педагогічний

університет імені Володимира Гнатюка

ПРОБЛЕМИ ДІТЕЙ-СИРІТ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ